

АНАЛІЗ
стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва
за січень-вересень 2017 року

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-вересень 2017 року проведена Мінрегіоном відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики».

Оцінку здійснено за 25 показниками, що характеризують ситуацію за 6 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів (економічна ефективність, інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця, фінансова самодостатність, ефективність ринку праці, розвиток інфраструктури, відновлювана енергетика та енергоефективність) та проведено ранжування регіонів за кожним напрямом оцінки.

За підсумками 9 місяців 2017 року **в регіонах переважає тенденція зростання в ключових сферах розвитку**, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

нарощено обсяги виробництва будівельної продукції у 23 регіонах та в цілому по Україні – на 23,8%;

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональній економіці:
капітальні інвестиції зросли у 24 регіонах, і в цілому по Україні – на 20,7%;
прямі іноземні інвестиції зросли у 23 регіонах та в цілому по Україні – на 5,9%;

зросли доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах від 22,8% у м. Києві до 53,4% у Київській області, і в середньому по Україні показник приросту склав 35,4%, що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:
реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах, від 10,6% у Донецькій до 29,5% у Закарпатській області, і в цілому по Україні – на 18,8%;

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати скоротились у 15 регіонах, а у 13 регіонах – зменшуються показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку.

У січні-вересні 2017 року розвиток більшості регіонів за цим напрямком характеризувався погіршенням ситуації у сфері промислового та сільськогосподарського виробництва, а також прискоренням інфляційних процесів

на споживчому ринку. В той же час, зберігається позитивна динаміка у будівельній галузі більшості регіонів.

За підсумками 9 місяців 2017 року **обсяги промислового виробництва** в Україні зменшилися на **0,3%** (у січні-вересні 2016 року спостерігалось зростання на 2,5%).

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції спостерігалось у **8 регіонах**, від -1,3% у Полтавській до -27,0% у Луганській областях. Крім Луганської, найбільше скорочення обсягів зафіксовано у Донецькій області (-12,4%), м. Києві (-5,0%) та Чернігівській області (-4,0%).

Зменшення виробництва спостерігалось у таких основних видах промислової діяльності, як:

➤ **добувна промисловість і розроблення кар'єрів**, де виробництво продукції скоротилося в цілому по Україні на 6,1% (у січні-вересні 2016 року зменшення становило -0,5%). Серед основних видів діяльності у добувній промисловості зменшилося добування кам'яного та бурого вугілля (на 16,1%); металевих руд (на 7,2%).

Спад обсягів виробництва у добувній промисловості у січні-вересні 2017 року зафіксовано у 13 регіонах (за підсумками 9 місяців 2016 року – у 14 регіонах), з найбільшим скороченням у Вінницькій (-30,5%), Закарпатській (-24,8%), Хмельницькій (-24,7%) та Сумській (-20,8%) областях.

У 10 регіонах, де обсяги виробництва у галузі збільшилися, приріст варіював від +0,3% у Запорізькій до +34,2% в Одеській областях.

➤ **постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря**, де зменшення виробництва по Україні становило -5,7% (проти приросту у січні-вересні 2016 року +1,2%). Скорочення виробництва спостерігалось у 9 регіонах (у січні-вересні 2016 року – у 8 регіонах), з яких найбільше падіння було зафіксовано у Донецькій (-31,4%), Київській (-26,5%) та Дніпропетровській (-21,2%) областях. Нарощення виробництва у галузі спостерігалось у 15 регіонах і коливалось від +0,8% у Житомирській до +20,5% у Вінницькій областях.

Зменшення обсягів виробництва за підсумками місяців 2017 року було зафіксовано також у наступних видах переробної промисловості:

- **виробництві коксу, продуктів нафтоперероблення** скорочення обсягів виробництва по Україні становило -17,1% (проти зростання у січні-вересні 2016 року на 12,7%), у тому числі: у Донецькій (-23,7%), Харківській (-4,1%) областях. На загальний негативний результат вплинуло, насамперед, зменшення обсягів виробництва коксу та коксопродуктів на 21,2%, причиною якого виступало зупинка окремих підприємств на сході та проблеми з постачанням вугілля для коксування на коксохімічні підприємства.

Збільшилося виробництво продукції нафтококової промисловості у Волинській (на 22,5%), Запорізькій (на 5,8%), Дніпропетровській (на 4,8%) областях.

– *металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування* скорочення по Україні в цілому склало -1,6% (у січні-вересні минулого року обсяги виробництва зросли на 7,9%), через низьку пропускну спроможність транспортної інфраструктури Укрзалізниці на сході, що стримує насичення сировиною підприємств.

Серед основних видів металургійної діяльності, зменшилися обсяги виробництва чавуну, сталі та феросплавів (на 21,4%).

Скорочення виробництва у металургійній галузі спостерігалось у 8 регіонах (у січні-вересні 2016 року – у 5 регіонах), з найбільшим падінням у Чернівецькій (-19,7%) та Закарпатській (-11,9%) областях.

Збільшення обсягів виробництва металургійної продукції мало місце у 16 регіонах: від +4,5% у Запорізькій до +47,0% в Івано-Франківській областях.

Серед основних стримуючих чинників розвитку промисловості у січні-червні 2017 року слід відзначити:

логістичні ускладнення на фоні припинення переміщення вантажів через лінію розмежування на сході країни;

дефіцит сировини (коксу, вугілля);

зростання затратності виробництва (зокрема, на сировину, електроенергію та логістику);

торгові та транзитні обмеження з боку РФ.

Збільшення виробництва промислової продукції **спостерігалось у 17 регіонах** (у січні-вересні 2016 року – у 18 регіонах): від 0,7% у Сумській до 16,8% у Одеській областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Івано-Франківської (на 10,8%), Київської (на 10,0%), Рівненської (на 9,8%) та Житомирської (на 9,2%) областей.

Серед видів промислової діяльності за підсумками 9 місяців 2017 року **зростання** промислового виробництва було зафіксовано у **переробній промисловості**, яке загалом по Україні склало +3,6% (у січні-вересні 2016 року +4,3%). Цьому сприяло зростання виробництва у 19 регіонах (у січні-вересні 2016 року – у 18 регіонах). Зокрема, за видами переробної галузі спостерігався приріст:

– у *виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів* по Україні зростання склало +3,9% (у січні-вересні 2016 року обсяги харчової промисловості зросли на 2,2%), в умовах продовження відновлення як внутрішнього споживчого, так і зовнішнього попиту.

Серед основних видів виробництва харчової галузі відбулось збільшення обсягів виробництва харчових продуктів (на 6,0%) та напоїв (на 0,6%).

Позитивна динаміка виробництва продукції харчової промисловості мала місце у 13 регіонах (у січні-вересні 2016 зростання було зафіксовано у 15 регіонах), із найбільшим приростом в Одеській (+31,7%), Миколаївській (+23,7%) та Кіровоградській (+20,6%) областях.

У 11 регіонах спостерігався спад виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (від -0,7% у Черкаській до -23,0% в Івано-Франківській областях).

– у **машинобудуванні, крім ремонту і монтажу машин і устаткування** виробництво по Україні зросло на 7,1% (у січні-вересні 2016 року – лише на 0,9%), в основному через зростання попиту на інвестиційну продукцію з боку підприємств будівництва, сільського господарства та виробництва харчових продуктів, а також диверсифікації ринків збуту.

Серед основних видів машинобудування в Україні зростання спостерігалось у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (на 5,8% по кожному); автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (на 13,5%).

Позитивна динаміка виробництва продукції галузі машинобудування спостерігалася у 18 регіонах (у січні-вересні 2016 року приріст відбувся у 17 регіонах). Найбільше зростання зафіксовано у Дніпропетровській (на 43,8%) та Полтавській (на 42,0%) областях.

Зменшення виробництва у машинобудуванні спостерігалось у 6 регіонах і коливалось від -0,1% у Львівській до -31,3% у Кіровоградській областях.

– у **виробництві хімічних речовин і хімічної продукції** загальне зростання по Україні склало +8,4% (у січні-вересні 2016 року +3,2%) внаслідок відновлення роботи ТОВ “Карпатнафтохім” після 5 років простою (постановою КМУ № 299 від 26 квітня 2017 року для підприємства встановлено щорічні квоти на безакцизне ввезення і закупівлю сировини). Крім цього зростання підтримувалося як зовнішнім (обсяги експорту групи 29 “органічні хімічні сполуки” зросли за 9 місяців 2017 року у 1,6 раза), так і внутрішнім попитом (з боку сільського господарства та домогосподарств).

Серед основних видів продукції хімічної промисловості відбулось збільшення виробництва основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах (на 10,1%); фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик (на 2,8%); мила та мийних засобів, засобів для чищення та полірування, парфумних і косметичних засобів (на 0,3%).

Нарощення обсягів виробництва у хімічній галузі за підсумками 9 місяців 2017 року відбулося у 10 регіонах (за відповідний період 2016 року – у 8 регіонах). Найбільше виробництво підвищилось в Івано-Франківській (у понад 4 раза), Чернігівській (у 1,7 раза) та Херсонській (у 1,6 раза) областях.

Зменшилося виробництво продукції хімічної промисловості у 13 регіонах: від -2,8% у Дніпропетровській до -38,5% у Черкаській областях.

– у **виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції** по Україні приріст виробництва становив +6,7% (у січні-вересні 2016 року – на 9,4%), внаслідок подальшого зростання попиту з боку будівництва, в умовах триваючого розширення інвестиційної активності в

економіці, а також збільшення попиту з боку підприємств енергетики і транспортної інфраструктури на проведення ремонтів та оновлення основних засобів.

Серед основних видів діяльності в галузі збільшилося виробництво гумових і пластмасових виробів (на 10,9%); іншої неметалевої мінеральної продукції (на 4,6%).

Збільшення виробництва продукції спостерігалось у 16 регіонах (у січні-вересні 2016 року приріст продемонстрували 20 регіонів). Найбільше зростання було зафіксовано в Кіровоградській (на 43,5%) області.

Спад виробництва неметалевої продукції спостерігався у 8 регіонах: від -0,4% у Закарпатській до -7,6% у Вінницькій областях.

– у **виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності** в цілому по Україні виробництво збільшилося на 2,7% (порівняно із зростанням обсягів виробництва у січні-вересні 2016 року на 2,8%). Серед основних видів діяльності галузі зросли обсяги поліграфічної діяльності, тиражування записаної інформації (на 9,0%); оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корки, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння (на 2,9%); паперу та паперових виробів (на 0,9%).

Нарощення обсягів виробництва у деревообробній та поліграфічній діяльності було зафіксовано в 15 регіонах, з найбільшим приростом у Сумській (+20,6%) області.

Зменшилося виробництво продукції галузі у 9 регіонах: від -0,7% у Тернопільській області до -36,9% у м. Києві.

– у **текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів** по Україні зростання склало +7,2% (у січні-вересні 2016 року +2,8%), підтримкою якого виступало збільшення обсягів іноземних замовлень (на 13,3% за 9 місяців 2017 року). Загалом, по Україні текстильне виробництво зросло на 11,6%, виробництво одягу – на 4,8%, а також виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів одягу – на 7,2%.

Збільшення виробництва продукції текстильної промисловості спостерігалось у 17 регіонах (у січні-вересні 2016 року виробництво збільшилося у 16 регіонах): найбільше – у Хмельницькій (+44,1%) області та м. Києві (+34,6%).

Серед 7 регіонів, де було зафіксоване зменшення виробництва продукції текстильної промисловості, яке варіювало від -7,7% у Закарпатській і Івано-Франківській до -15,5% у Дніпропетровській областях.

– у **виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів** обсяги виробництва по Україні в цілому збільшилися на 1,5% (у січні-вересні 2016 року приріст склав +6,5%) в умовах стабільного внутрішнього попиту.

Збільшення виробництва фармацевтичної продукції було зафіксовано у 8 регіонах (у січні-вересні минулого року – у 9 регіонах): Донецькій (+48,1%),

Сумській (+43,7%), Вінницькій (+21,8%), Львівській (+19,7%), Київській (+14,0%), Харківській (+3,5%), Черкаській (+1,8%) областях та м. Києві (+4,0%).

Зменшення обсягів виробництва відбулось у Житомирській (-23,4%) та Кіровоградській (-21,7%) областях.

За підсумками січня-вересня 2017 року спостерігалася негативна динаміка по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – скорочення на 0,7% (у січні-вересні 2016 року – зростання на 0,9%).

За звітний період **обсяги виробництва продукції зменшилися у 7 регіонах** в межах від -2,9% в Закарпатській до -12,3% в Черкаській області. Обсяги виробництва також суттєво зменшилися в Полтавській (на 11,8%), Вінницькій (на 11,0%) та Кіровоградській (на 8,6%) областях.

Збільшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства за січень-вересень 2017 року в порівнянні з січнем-вереснем 2016 року зафіксовано у **17 регіонах**: від 0,2% у Хмельницькій та Тернопільській до 12,9% у Донецькій областях.

Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за 9 місяців 2017 року по Україні дорівнював 13872 грн., що на 13 грн. менше в порівнянні з відповідним показником 2016 року (13885 грн.).

Найвищі показники обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-вересень 2017 року зафіксовано у Дніпропетровській (22489 грн.), Херсонській (22245 грн.), Запорізькій (21337 грн.), Харківській (20913 грн.) та Кіровоградській (20411) областях.

Загалом обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-вересень 2017 року в порівнянні з попереднім роком:

збільшено в 17 областях, найбільше у Донецькій (на 13,9%), Луганській (на 9,9%), Дніпропетровській (на 8,4%), Сумській (на 7,1%) та Чернігівській (на 0,6%);

зменшено у 7 областях: від 3,0% у Закарпатській області до 11,4% в Черкаській.

За підсумками січня-вересня 2017 року у 23 регіонах спостерігається **збільшення обсягу виробництва будівельної продукції**, від 0,3% у Чернівецькій області до 1,6 раза у Кіровоградській, і в цілому по Україні приріст склав 23,8% (у січні-вересні 2016 року – збільшення на 17,3%).

В розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції, крім Кіровоградської області, зафіксовано у Житомирській (у 1,6 раза), Одеській (на 36,8%), Запорізькій (на 35,8%) областях та м. Києві (на 31,1%).

Водночас, за підсумками 9 місяців 2017 року у 2 регіонах зафіксовано **негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції**, а саме: у Волинській (-3,4%) та Луганській (-22,7%) областях.

У вересні 2017 року по відношенню до грудня 2016 року **ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характеризувалася зростанням цін**. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 110,2% (у вересні минулого року зростання становило 6,4%).

У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 108,7% у Чернівецькій до 111,6% у Херсонській області.

В цілому у вересні 2017 року по відношенню до грудня попереднього року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

алкогольні напої, тютюнові вироби – від +15,3% у Чернівецькій до +21,6% у Рівненській областях (по Україні – на 17,7%);

освіту – від +7,4% у Донецькій до +27,4% у Закарпатській областях (по Україні – на 14,7%);

продукти харчування та безалкогольні напої – від +10,7% у Чернівецькій області до +16,2% у Харківській областях і м. Києві (по Україні – на 13,7%);

ресторани та готелі – від +4,8% у Чернівецькій до +19,3% у Донецькій областях (по Україні – на 11,5%);

транспорт – від +5,5% у Миколаївській до +14,4% у Донецькій областях (по Україні – на 9,8%);

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – від +5,7% у Сумській до +12,9% в Івано-Франківській та Одеській областях. По Україні ціни зросли на 8,8%;

зв'язок – від +2,9% у м. Києві до +14,1% у Донецькій області (по Україні – на 6,6%);

охорону здоров'я – від +0,8% у Вінницькій до +8,4% у Житомирській (по Україні – на 4,8%);

відпочинок і культуру – від +0,8% у Дніпропетровській області до +6,3% у м. Києві (по Україні – на 3,4%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 0,8%);

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла – від +0,5% у Харківській до +4,0% у Донецькій областях (по Україні – на 1,9%). Зниження цін відбулося у Вінницькій (на 3,8%) області;

одяг і взуття – від +0,2% у Луганській і Тернопільській до +7,4% у Донецькій областях (по Україні – на 1,7%). Зниження цін відбулося в Івано-Франківській (на 4,4%), Кіровоградській (на 3,5%), Черкаській (на 2,4%), Житомирській (на 2,0%), Львівській (на 1,6%), Миколаївській (на 0,7%) областях та м. Києві (на 1,9%). У Сумській області ціни залишилися на рівні грудня 2016 року.

Основні проблеми (проінфляційні чинники) у січні-вересні 2017 року щодо споживчих цін:

- адміністративне підвищення цін/тарифів на комунальні послуги (головним чином це пов'язано з підвищенням упродовж січня-вересня 2017 року тарифів на електроенергію на 28,1%, водопостачання та водовідведення на 18,8% і 15% відповідно у розрахунку до грудня 2016 року);

- збільшення собівартості сільськогосподарського виробництва, що позначилося на підвищенні оптово-відпускних цін і, відповідно, роздрібних цін. Високими залишаються також і ціни реалізації продукції сільгосппідприємствами. Збільшення витратності позначилося і на активізації цінової динаміки у харчовій промисловості (у січні-вересні 2017 року ціни підвищились на 16% порівняно з цим же періодом 2016 року);

- збереження тенденції щодо перевищення обсягів продажу іноземної валюти населенням над купівлею (нетто-продаж іноземної валюти населенням у січні-вересні 2017 року становив 2035,8 млн. дол. США), що додатково збільшувало готівкову масу на споживчому ринку.

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У січні-вересні 2017 році продовжено позитивну тенденцію минулого року щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності впродовж 2016 року та у поточному році в умовах позитивних тенденцій у фінансовій сфері підприємств майже усіх видів економічної діяльності, збільшення капітальних видатків зведеного бюджету на тлі збереження макрофінансової стабільності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування високої позитивної динаміки капітальних інвестицій у січні-вересні 2017 року.

За підсумками січня-вересня 2017 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно понад 259,5 млрд. грн. **капітальних інвестицій**. Індекс капітальних інвестицій за звітний період становив 120,7% проти 116,4% у січні-вересні 2016 року. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 24 регіонах (у січні-вересні 2016 року – у 21 регіоні): від 1,4% у Луганській до 1,5 раза у Запорізькій областях.

Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось лише у Київській області – на 6,0%.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 5982,5 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу збільшилася проти січня-вересня 2016 року (26,0 раза) і склала 34,3 раза (максимальне значення у січні-вересні 2017 року спостерігалось у м. Києві – 25808,3 грн., мінімальне у Луганській області – 752,0 гривень).

У січні-вересні 2017 року **обсяг прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, **збільшився** з початку поточного року на 5,9% або на 2215,8 млн. дол. США, і станом на 01.10.2017 з початку інвестування їх загальний обсяг склав понад 39,7 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка спостерігалася у всіх регіонах крім Тернопільської та Миколаївської областей, де спад обсягу прямих іноземних інвестицій склав 6,0% та 1,0% відповідно (у січні-вересні 2016 року – у 17 регіонах). Варіація приросту серед регіонів склала від +1,4% у Сумській до у 1,8 раза у Чернігівській областях.

Станом на 01.10.2017 на одну особу в середньому по Україні припадало 934,5 дол. США прямих іноземних інвестицій. Територіальна диспропорція за цим показником збільшилася, порівняно із значенням станом на 01.10.2017 (153,5 раза), і склала 189,5 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 8092,6 дол. США, мінімальне у Тернопільській області – 42,7 дол. США).

З початку поточного року спостерігається позитивна динаміка щодо **збільшення експортних операцій** по відношенню до відповідних періодів 2016 року. Так, за 9 місяців 2017 року експорт товарів виріс в цілому по Україні на 21,1% (у січні-вересні 2016 року зменшення склало 8,7%).

Основними чинниками формування позитивної динаміки експорту товарів за 9 місяців 2017 року були зростання цін на світових ринках на певну експортну продукцію (у січні-вересні 2017 року проти січня-вересня 2016 року ціни на залізну руду зросли на 35,5%, на чорні метали – на 21,4%, карбамід – на 7,6%) та низька база порівняння січня-вересня 2016 року.

Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками 9 місяців 2017 року спостерігалось у всіх регіонах, крім Луганської області, де обсяги експорту товарів зменшилися на 47,3% (у січні-вересні 2016 року – лише у 6 регіонах була зафіксована позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів). Найбільше зростання товарних експортних операцій відбулося у Хмельницькій (у 1,5 раза) та Чернігівській (на 42,7%) областях.

У січні-вересні 2017 року обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення становив 736,9 дол. США, що на 131 дол. США (або на 21,6%) більше ніж за відповідний період 2016 року. Найбільші показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 2436,4 дол. США та 1593,5 дол. США; найменші – Луганська та Чернівецька області (відповідно 82,7 дол. США та 104,4 дол. США).

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 3 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів та стан погашення податкового боргу.

Розпочата два роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У січні-вересні 2017 року **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників січня-вересня 2016 року в усіх регіонах, в межах від 22,8% у м. Києві до 53,4% у Київській області, і в середньому по Україні показник приросту склав 35,4% (за 9 місяців 2016 року – 49,9%).

Окрім Київської області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Одеській (+52,3%), Волинській (+48,5%), Тернопільській (+43,0%) та Сумській (+42,8%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів** у розрахунку на одну особу населення регіону за січень-вересень 2017 року зафіксовано у м. Києві (7,9 тис. грн.), Київській (5,2 тис. грн.), Дніпропетровській (4,9 тис. грн.), Одеській (4,4 тис. грн.), Запорізькій та Полтавській (4,1 тис. грн.) областях, а найменший – у Чернівецькій (2,1 тис. грн.), Тернопільській (2,2 тис. грн.) та Закарпатській (2,3 тис. грн.) областях.

Спостерігається уповільнення темпів зростання податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків.

Так, якщо у січні-вересні 2016 року зростання боргу в цілому по Україні становило 26,8%, то за підсумками січня-вересня 2017 року загальний обсяг податкового боргу збільшився в цілому по Україні на 19,3%, в межах від 10,3% у м. Києві до 57,3% у Вінницькій області.

Скорочення податкового боргу зафіксовано у Тернопільській (на 57,2%) та Донецькій (на 9,0%).

Напрямок **«ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ»** включає 4 показники, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати.

Довідково: показник щодо обсягу заборгованості населення за спожиті житлово-комунальні послуги виключено з переліку показників оцінки на підставі листа Держстату від 13.06.2016 № 10.3-15/107-16.

За підсумками січня-червня 2017 року **рівень безробіття населення** у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,6%, що на 0,2 в. п. вище, ніж у січні-червні 2016 року.

Позитивні тенденції щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками січня-червня 2016 року) мали місце у 13 регіонах: Полтавській (на 1,1 в. п.), Херсонській (на 0,7 в. п.), Житомирській (на 0,6 в. п.), Чернігівській (на 0,4 в. п.), Івано-Франківській, Київській, Львівській, Сумській, Черкаській, Чернівецькій та Харківській (на 0,2 в. п.), Хмельницькій та Кіровоградській (на 0,1 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (6,1%, 1 місце), Київській (6,4 %, 2 місце), Одеській (7,1 %, 4 місце), Львівській (7,9%, 5 місце) областях та м. Києві (7,0%, 3 місце), а найвищий – у Луганській (16,6%, 25 місце), Донецькій (14,5%, 24 місце), Волинській (12,7%, 23 місце), Тернопільській (12,3%, 22 місце) та Кіровоградській (12,2%, 21 місце) областях.

Рівень зайнятості населення зменшився на 0,2 в. п. і за підсумками січня-червня 2017 року цей показник в середньому по країні склав 56,0% (у січні-червні 2016 року – 56,2%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (61,6%, 1 місце), Харківській (60,5%, 2 місце), Київській (58,3%, 3 місце), Дніпропетровській (57,9%, 4 місце), та Миколаївській (57,3%, 5 місце) областях, а найнижчий у Волинській (48,8%, 25 місце), Донецькій (49,5%, 24 місце), Тернопільській (50,8%, 23 місце),

Кіровоградській (53,6%, 22 місце) та Полтавській (53,7%, 21 місце) областях.

Протягом січня-вересня 2017 року номінальна заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, за 9 місяців 2017 року **реальна заробітна плата** зросла на 18,8% (у січні-вересні 2016 року спостерігалось зростання на 9,1%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалось в межах від 10,6% у Донецькій до 29,5% у Закарпатській області.

Крім Закарпатської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Тернопільській (на 29,3%, 2 місце), Чернівецькій (на 29,0%, 3 місце), Вінницькій (на 28,4%, 4 місце) та Хмельницькій (на 28,0%, 5 місце) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 жовтня 2017 року до **фонду оплати праці** за вересень 2017 року було меншим, ніж відповідний показник станом на 1 вересня 2016 року (4,6%), і становило 4,3%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.10.2017) мало місце у 15 регіонах, і найнижче значення цього показника зафіксовано у Закарпатській (0,2%, 1 місце), Житомирській та Чернівецькій (0,3%, 2-3 місце) та Хмельницькій (0,4%, 4 місце) областях.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; невідшкодування з державного бюджету податку на додану вартість.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 3 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва та обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту.

За підсумками січня-вересня 2017 року, порівняно з відповідним періодом 2016 року, спостерігалось збільшення на 21,4% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у січні-вересні 2016 року – зменшення на 6,9%).

Збільшення обсягу будівництва житла спостерігалось у 18 регіонах, з них найбільше у Луганській (у 2,9 раза, 1 місце), Тернопільській (у 2,0 раза, 2 місце), Черкаській (у 1,9 раза, 3 місце), Полтавській (у 1,7 раза, 4 місце) областях та м. Києві (на 56,3%, 5 місце).

Водночас, негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 7 регіонах, від -1,3% у Чернівецькій до -20,8% у Донецькій області (за 9 місяців 2016 року – у 17 регіонах).

Оцінка обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом свідчить про збільшення у звітному періоді обсягів перевезень у 18 регіонах.

Зокрема, значно зросли показники перевезень у Вінницькій (на 33,9%), Сумській (на 24,4%) та Чернігівській (на 23,1%) областях.

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 7 регіонах України. Найбільше показники знизились у Луганській (на 48,1%) та Донецькій (на 30,3%) областях.

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх трьох років.

За підсумками січня-вересня 2017 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 77,1% проти 61,7% у січні-вересні 2016 року.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Вінницькій області (94,6%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у м. Києві (93,4%, 2 місце), Миколаївській (92,3%, 3 місце), Хмельницькій (91,7%, 4 місце) та Черкаській (89,3%, 5 місце) областях, а найнижчий у Луганській (17,0%, 24 місце), Тернопільській (17,6%, 23 місце), Донецькій (51,1%, 22 місце), Волинській (51,8%, 21 місце) та Житомирській (52,6%, 20 місце) областях.

За підсумками 9 місяців 2017 року найбільшу **частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Тернопільській (23,1%, 1 місце) Харківській (20,2%, 2 місце), Рівненській (19,0%, 3 місце), Волинській (18,6%, 4 місце) та Дніпропетровській (17,7%, 5 місце) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 10,8%.

Найнижче значення цього показника спостерігалось у Луганській та Донецькій (0,1%, 25-24 місце), Одеській (0,3%, 23 місце), Запорізькій (1,6%, 21 місце) областях та м. Києві (1,5%, 22 місце).

Протягом останніх років в Україні постійно проводились інформаційно-роз'яснювальні заходи з популяризації механізмів **компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків**. Метою їх було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками січня-вересня 2017 року лідером за показником «Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Рівненська область – 2,92%, і в середньому по країні цей показник склав 0,97%. Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 13 регіонів, від 1,02% у Львівській до 2,92% у Рівненській.

III. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-вересень 2017 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечити під час проведення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у 2018 році, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. За участю відповідних місцевих рад опрацювати питання щодо:

розширення практики запровадження програм відшкодування частини вартості кредитів, залучених населенням та ОСББ/ЖБК на впровадження енергоефективних заходів на рівні районів та міст обласних центрів та обласного значення;

активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації державної програми енергоефективності житлових будинків та місцевих програм

серед населення із залученням регіональних та місцевих друкованих та електронних засобів масових інформації.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-вересень 2017 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідування окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
